

LBRIS

We know
books

DUMITRU VRĂJITORU

**ALEXANDRU CEL MARE,
HANNIBAL,
CEZAR ȘI NAPOLEON**

Viața și faptele lor

Ediție îngrijită de Maria Anghel

Editura CARTHÉMIA

București, 2025

Cuprins

Prefață	5
ALEXANDRU CEL MARE (336–323 Î.HR.)	7
Personalitatea lui Alexandru	8
Războaiele lui Alexandru împotriva grecilor la sud și a barbarilor la nord	14
Războaiele împotriva medo-perșilor	15
Trecerea în Asia. Granic	18
Lupta de la Issus. Asediul și cucerirea Tirului. Cucerirea Egiptului. Fondarea Alexandriei	23
În inima Imperiului Persan. Bătălia de la Arbela	31
Ocuparea capitalelor imperiului	35
Moartea lui Darius	37
Expediția împotriva Indiei	45
Întoarcerea lui Alexandru. Sosirea la Babilon	47
Geniul politic al lui Alexandru	51
Moartea lui Alexandru	56
HANNIBAL	58
Lumea de la Alexandru cel Mare până la Hannibal	58
Personalitatea lui Hannibal	62
Războiul împotriva romanilor. Atacul Saguntului. Hannibal soldat	66
Hannibal general	69
Trecerea Pirineilor. Hannibal în Galia. Trecerea Alpilor	70
Prima întâlnire între Hannibal și Scipione. Marsilia (218)	71

Hannibal în Italia de Nord (Cisalpină). Lupta de la Tessin. Bătălia de la Trebia (218).....	76
Bătălia de la Trasimene.....	81
Bătălia de la Cannae.....	88
Hannibal în Italia.....	91
Bătălia de la Zama.....	99
CEZAR	102
Începutul lui Cezar.....	103
Personalitatea lui Cezar.....	110
Campaniile din Galia.....	112
Prima campanie galică (58).....	113
A doua campanie galică.....	120
A treia campanie galică (54).....	126
A patra campanie galică (55).....	128
A cincea și a șasea campanie galică (54 și 55).....	129
A șaptea campanie galică.....	133
A opta campanie galică (51).....	138
Întoarcerea lui Cezar la Roma. Războiul civil.....	139
Cezar în Spania. Asediul Marsiliei. Reîntoarcerea împotriva lui Pompei. Farsale.....	145
Reîntoarcerea lui Cezar la Roma. Războiul din Africa.....	153
Conspirația. Asasinarea lui Cezar.....	158
NAPOLEON	161
Copilăria și primii ani de carieră. Personalitatea lui Napoleon. Asediul Toulonului. Napoleon general.....	161
Campania din Italia.....	166
Planul de campanie.....	167

Separarea adversarilor. Carcare.....	168
Manevra de la Lodi. Cucerirea Italiei.....	173
Prima ofensivă a lui Wurmser.....	178
A doua ofensivă a lui Wurmser.....	180
Prima ofensivă a lui Alvinzi.....	180
Noua ofensivă a lui Alvinzi.....	186
Ofensiva arhiducelui Carol. Marșul spre Viena.....	188
Bonaparte – primul general al republicii. Pacea de la Campo Formio. Intrarea triumfală în Paris. Expediția în Egipt.....	191
Bonaparte – prim consul.....	197
Campania din 1800.....	203
Napoleon – consul pe viață. Pacea de la Amiens.....	208
Napoleon – împărat.....	211
Ceremonia încoronării.....	214
Coaliția a treia. Ulm, Austerlitz (1805).....	215
A patra coaliție. Prusia intră în joc. Jena.....	226
Tilsit. Napoleon – împăratul Occidentului.....	233
Cearta cu papa. Războiul în Spania. Războiul cu Austria. Despărțirea de Josefina. Căsătoria cu Maria Luisa. Regele Romei.....	235
Trădarea țarului. Coaliția popoarelor și regilor împotriva lui Napoleon (1812–1814). Prima cădere. Elba.....	239
Cele 100 de zile. Waterloo. Sfânta Elena. Moartea sa.....	243

Pare că fiecare a luat drept model pe înaintașul său: Alexandru pe Ahile, Hannibal pe Alexandru, Cezar pe unul și pe altul, Napoleon pe toți.

În rândurile ce urmează, cititorul va descoperi pe larg nararea faptelor ce mi-au părut mai caracteristice și mai folositoare, pe alocuri faptele fiind expuse în textul original istoric, iar nararea faptelor ce mi-au părut de mai mică însemnătate sau mai puțin caracteristice o va găsi în rezumat, cu detaliile înlăturate. Detaliile necesare se pot găsi în textul original al autorilor citați.

Autorul

ALEXANDRU CEL MARE (336–323 î.Hr.)

Cu patru veacuri înainte de Hristos, grecii, străbunii celor de astăzi, erau cel mai de seamă neam din Europa și trăiau acolo unde trăiesc și astăzi.

Romanii, strămoșii noștri, erau abia la începutul nașterii lor ca popor, necunoscuți și netemuți încă, întinzându-și stăpânirea în Italia împrejurul Romei.

În Balcani și în împrejurimi trăiau tracii, iar la mieznoapte de Dunăre în părțile noastre, geții.

În Asia Mică trăiau medo-perșii, a căror împărăție era atât de mare și de puternică, încât regii lor ziceau că în ea răsare și tot în ea apune soarele. Se întindea din Asia până la Indii, în Africa peste egipteni, în Europa până la Dunăre.

Regatul Macedoniei, în părțile Macedoniei de astăzi, era neînsemnat și aproape necunoscut la suirea pe tron a regelui Filip, tatăl lui Alexandru.

Datorită vitejiei și priceperii, dar și dragostei pe care i-o purta poporul, regele Filip a reușit să-și mărească regatul până la marginile lui firești.

A învățat poporul, care până atunci se ocupase numai cu agricultura, cu munca câmpului și cu creșterea vitelor, să prețuiască și binefacerile industriei și comerțului.

După lupte victorioase în afară și după multe binefaceri în interior, a murit lăsând moștenirea tronului și regatului fiului său, Alexandru.

Personalitatea lui Alexandru

Alexandru l-a ajutat pe tatăl său în război și a învățat de la el arta militară și cârmuirea înțeleaptă a poporului.

Era înalt și frumos, nelipsit de la jocurile publice, de la exercițiile militare, cunoștea toate căpeteniile oștii, dar și pe toți oamenii de știință, fiind prietenul lor.

A avut profesori pe cei mai vestiți învățați ai timpului, printre care se numără și renumitul filosof Aristotel, cel mai învățat din acea vreme.

Se povestesc multe despre copilăria lui Alexandru, când tânărul principe a dat nenumărate dovezi de o mare agerime a spiritului, de mult curaj și de vitejie.

Odată a adus zeilor ca dar, după obiceiul timpului, între altele, și tămâie, dar a aprins atât de multă, încât Leonida, profesorul său, l-a certat pentru risipă.

„Am să ți-o dau îndărăt, când voi cuceri țara unde crește tămâia”, a răspuns Alexandru, și mai târziu, când a cucerit Asia s-a ținut de cuvânt trimițând fostului său profesor tămâie din belșug și talanți, pentru a nu fi supărat pe el.

Odată a fost adus la curtea tatălui său calul Bucefal, nemaivăzut de frumos, dar atât de sălbatic, că nimeni nu se putea apropia de el. Singur Alexandru l-a încălecat și l-a stăpânit.

Cei care au fost de față s-au minunat, iar regele Filip, încântat de curajul fiului său, i-a zis: „Fiul meu, să-ți cauți alt regat, al meu este prea mic pentru tine”.

La Corint, trăia în acea vreme un filosof vestit numit Diogene, care își ducea viața într-un butoi. Alexandru, întinzându-și stăpânirea peste greci, s-a dus să-l vadă.

„Ce ai vrea de la mine?” l-a întrebat pe filosof. „Să te dai la o parte din lumina soarelui să nu-mi faci umbră”, i-a

răspuns filosoful cu înțeles, căci deja faima lui Alexandru începuse să facă umbră faimei lui.

Măgulit, Alexandru s-a dat la o parte și a răspuns: „Aș vrea și eu să-mi duc viața într-un butoi, dar să fie larg cât pământul și înalt până la cer”. „Așteaptă câtăva vreme și o să-ți duci zilele într-unul mare cât un potal de cenușă”, a răspuns filosoful, înțelegând prin aceasta că omul, oricine ar fi în viață, la moarte va avea aceeași soartă ca toți ceilalți – un potal de cenușă. Pe acea vreme morții erau arși.

„Dacă n-aș fi Alexandru, aș vrea să fiu Diogene”, a răspuns regele, gândindu-se că e mai ușor și mai plăcut să lupți și să învingi cu cuvântul decât cu sabia.

Odată la un ospăț, pe când era prinț, cuvintele nesăbuite ale unui general favorit al regelui Filip și rudă totodată l-au jignit pe Alexandru.

Supărat, prințul i-a zvărlit generalului o cupă cu vin în față. Regele Filip, înfuriat, a vrut să-l dojenească pe prinț, dar înainte de a-l ajunge, amețit de băutură, s-a împiedicat și a căzut. „Priviți”, a zis Alexandru arătându-l prietenilor, „vrea să treacă din Europa în Asia și nu poate trece de la o masă la alta”.

Ca mic copil, gândul lui Alexandru era numai la fapte mari. Știa pe dinafară *Iliada* și *Odiseea*. Îl avea drept model pe Ahile, și ca și acesta era neîntrecut la lupte, la jocuri și la alergări.

Gândul lui era numai la lupta cu regii care primejduiau libertatea Macedoniei. Odată, fiind întrebat de unul dintre prieteni dacă o să ia parte la jocurile olimpice, a răspuns: „Da, dacă voi găsi acolo regi”.

Copil fiind, a dat mult de lucru ambasadurilor persani cărora nu le dădea pace cu întrebările asupra drumurilor,

distanțelor, forțelor persane. Avea o mare înțelegere firească a lucrurilor, încât îi uimea pe profesorii lui discutând formele de guvernământ cele mai prielnice.

Republica o găsea bună numai pentru popoarele ce aveau la temelie o viață civilizată și morală. Pentru celelalte popoare o găsea rea, deoarece lăsa drum liber sofismului și demagogismului.

Sofiștii și demagogii erau oameni de stat cum sunt mulți și astăzi, care înșelau poporul. Sofiștii îl înșelau cu cuvântul, iar demagogii, cu făgăduiala.

Sofiștii scoteau minciuna drept adevăr, iar adevărul drept minciună. Demagogii răzvrăteau poporul împotriva ordinii de stat, făgăduind marea cu sarea pentru ca, odată veniți la cârmă, să nu se țină de cuvânt.

Alexandru găsea monarhia forma de guvernământ cea mai bună, singura în stare să garanteze avutul și persoana fiecărui cetățean.

Demostene, un mare orator și om de stat atenian, a fost cel mai aprig dușman al lui Filip, și apoi, după moartea acestuia, al lui Alexandru.

Demostene ținea la forma de guvernământ republicană și la libertatea cetățitorilor grecești, în frunte cu Atena. Filip și Alexandru voiau unirea tuturor grecilor sub domnia Macedoniei. Demostene a luptat cu cuvântul pentru a-i răscula pe greci împotriva lui Filip și apoi, la moartea acestuia, împotriva lui Alexandru. În acest scop, a rostit mai multe cuvântări, cunoscute sub denumirea de filipice, ce se păstrează până astăzi ca un model de vorbire.

Într-o cuvântare ținută la suirea pe tron a lui Alexandru l-a numit pe acesta *copil*, iar într-alta, ținută după ce Alexandru i-a bătut și i-a supus pe cei dintâi răzvrățiți,

l-a numit *tânăr*. Pe când Alexandru era în părțile noastre împotriva geților, s-a răspândit zvonul că și-ar fi găsit moartea aici.

Venind pentru a doua oară cu armata împotriva răsculaților, între care erau și ateniienii în frunte cu Demostene, Alexandru a zis către ai săi: „Demostene m-a numit la suirea mea pe tron *un copil*. Când i-am biruit pe răsculați *un tânăr*. Acum o să-i arăt că sunt *un om*”.

Și într-adevăr s-a ținut de cuvânt, căci după biruință i-a pedepsit aspru pe răsculați, iar ateniienilor le-a cerut să-i predea pe cei mai de frunte oameni de stat, în frunte cu Demostene.

Acesta, auzind de cererea lui Alexandru, a povestit concetățenilor săi povestea lupului, care a cerut oilor să-i predea pe ciobani și pe câini pentru a face pace.

Aflând de această poveste, Alexandru i-a iertat pe ateniieni, primind ca vinovații să fie judecați de ei. Alexandru era aspru la mânie, fără a fi rău, era foarte bun, foarte mărimos și foarte drept.

După cucerirea Tebei, a vrut s-o judece pe o doamnă tebană de bună condiție care îl ucisese pe unul dintre ofițerii săi. Ofițerul îi ceruse lucruri împotriva cinstei și virtuții, iar ea, ca să se apere, îl lovisese cu pumnalul pe ofițer.

Alexandru a iertat-o zicând că apărarea cinstei și virtuții este mai mult decât apărarea vieții.

După ce a biruit la Issus armatele perșilor a căror mulțime era ca frunza și ca iarba, i-a prins pe cei care mai scăpaseră cu viață și printre ei pe mama, soția, două fiice și pe fiul lui Darius, precum și tot tezaurul regesc.

Darius, scăpat cu viață travestit, i-a scris lui Alexandru, făgăduindu-i pe fiica sa cea mai mare de soție și jumătate din împărăție ca să facă pace.

Parmenion, cel mai vestit general al lui Alexandru, l-a povățuit: „Eu aş primi, dacă aş fi Alexandru”, la care regele a răspuns: „Şi eu, dacă aş fi Parmenion”.

S-a purtat bine cu familia lui Darius şi mai târziu, după cucerirea imperiului şi după moartea lui Darius, a luat-o de soţie pe fiica cea mai mare a acestuia.

Lui Darius i-a făcut o înmormântare împărătească, iar pe Besius, satrapul Bactrianei, care îl ucisese pe Darius, l-a pedepsit cu moartea.

Alexandru îşi iubea mult prietenii şi avea o mare încredere în ei. Odată s-a îmbolnăvit grav, scaldându-se înăduşit în apele reci ale râului. Medicul său i-a pregătit o doctorie puternică şi când era gata să o bea, Alexandru a primit o scrisoare de la Parmenion, generalul său, prin care îl povăţuia să fie cu băgare de seamă, căci doctorul ar fi primit o sumă mare de bani de la Darius ca să-l otrăvească.

Alexandru, după ce a citit scrisoarea, dând-o doctorului, a golit cupa, arătând prin aceasta cât preţ punea el pe virtute şi pe prietenie.

Alexandru îi iubea mult şi pe soldaţi, împărţind atât greutăţile, cât şi bucuriile deopotrivă cu ei. Odată, urmărindu-l pe Darius pe o căldură dogoritoare, străbătea un deşert lipsit de apă. Toată armata suferea de sete. Regele la fel.

S-a întâmplat ca un soldat să găsească puţină apă, pe care a adus-o, plin de bucurie, regelui. Acesta a vărsat cupa în faţa tuturor, pentru că nu avea destulă s-o împartă cu toţi soldaţii. „Eu sunt”, a zis el, „chemat să beau cel din urmă, fiindcă e de datoria mea să le dau apă lor, şi nu ei mie”.

După ce a cucerit împărăţia medo-perşilor, a venit într-o seară pe neştiute de la palat în tabără, intrând în cortul regal. Un veteran din gardă, neştiind nimic, s-a aşezat pe scaunul

regesc, aproape de foc ca să se încălzească. Dând cu ochii de rege, a rămas înmărmurit.

„Şezi, camarade”, l-a îndemnat Alexandru. „Unui persan, şederea pe scaunul regelui i-ar fi adus moartea. Ție îți va aduce viața, fiindcă te văd înghețat”.

Alexandru pasa altora grija de a-i pedepsi pe ofițerii sau pe soldații vinovați, el se îngrijea de aproape numai de răsplata lor. După lupta de la Granic, fiind el însuși rănit, a părăsit câmpul de luptă numai după ce i-a vizitat pe toți răniții și a luat măsuri pentru îngrijirea lor.

Soldaților căsătoriți le-a dat deseori concediu ca să meargă să-și vadă familiile și a luat pe seama statului întreținerea familiilor celor morți.

După lupta de la Issus și-apoi după cucerirea Babilonului, i-a răsplătit cu mult aur pe ofițerii și pe soldații săi, dând celor mai viteji onoruri și provincii. Soldații și ofițerii țineau mult la el.

Se povestește că, odată, ducându-se la vânătoare și urmărind de aproape și cu prea mult zel un leu, s-a depărtat de ai săi, a angajat singur lupta cu leul, omorându-l, dar alegându-se și el cu o rană ușoară.

Armata a decretat ca pe viitor regele să nu se mai ducă singur la vânătoare. În acea vreme, hotărârea armatei, fiind privită ca aceea a poporului macedonean, trebuia să fie luată în considerare chiar și de rege.

Toate hotărârile regelui se luau în numele ofițerilor și soldaților și trebuiau aduse la cunoștința acestora ca să capete putere executorie.

Cu popoarele cucerite, Alexandru s-a purtat bine, respectându-le obiceiurile, credința, legile, făcând stăpânirea Macedoniei mai ușoară decât cea persană.